

Horror Vacui

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü romanında irdelediği; geleneksel zaman anlayışından modern, rasyonel ve ölçülebilir zamana geçiş sancıları, günümüzün hiper dijitalleşmiş zaman algısıyla kıyaslandığında oldukça doğrusal ve tanımlı bir değişim yönelimi olarak kalır. Halit Ayaracı'nın saatleri saniyesine kadar eşitleme çabasıyla sembolize edilen o kontrollü modernleşme krizinin yerini, bugün sınırları belirsizleşen yeni bir geçiş evresi almıştır. Şu anda içinde bulunduğumuz ve henüz tam anlamıyla tanımlanamayan bu yeni çelişki; yapay zekânın bilinmez gelişim hızı, sistemin göz ardı ettiği ekolojik krizler ve siyasi belirsizliklerin eşliğinde şekillenmektedir. Bu noktada zaman, geleneksel doğrusal akışından saparak yeni bir algıda yeniden kuruluyor; sosyokültür ve birey arasındaki (kısa, tekrarlı ve akışkan) etkileşim baş döndürücü bir hızla değişirken, içinde bulunduğumuz hiper enformasyon çağı zamanı doğrusal bir akıştan koparak eşzamanlı, sarmal ve geçmişle geleceğin iç içe geçtiği katmanlı bir sürekliliğe dönüştürmüştür. Kültür ise hızın, anlık reflekslerin ve sürekli vitrinde olma arzusunun tahakkümü altında, derinliğini ve korunaklı yapısını kaybederek akışkan, geçici bir tüketim döngüsüne evrilmiştir. Bu iki kırılma çizgisi, bizi kaçınılmaz olarak artık mutlak bir **şeffaflık çağına** yönlendirmiş gerçeğiyle yüzleştirir.

Peki, bu yeni geçiş halinin mekâna yansımaları nasıldır? Bu durum mekâna da bir şeffaflık ve **sınırların yok olması** şeklinde yansır. Mekânın kendine has özgüllüğü, bireyin git gide daha fazla dijital hibritleşmesi karşısında çözülürken; mekânlar, belirli işlevlerden ve zaman algısından bağımsızlaşarak, (günlük yaşantımızda evin ofise, kafelerin çalışma alanlarına dönüşmesiyle) adeta zamansız bir uzay/space anlamına daha fazla yaklaşmaktadır.

Fakat bu sınırsızlık ve şeffaflık, aslında **görünmez bir kontrol ortamı** da yaratmaktadır. Horror Vacui (boşluk korkusu) kavramı, adımlarımızın bile navigasyon ile dikte edildiği, zamanı unutarak izlediğimiz, tıkladığımız her online verinin aslında biz farkında olmadan bizi yönlendirdiği bu sistemin tam kalbinde yatar. Geçtiğimiz bu sistem, izini yok etmenin ve **kaybolmanın imkânsızlaştığı**, sürekli veri ile doldurulan bir doluluk dayatır. Modern kentin içindeki günlük akışımızda hızın aslında rutin bir tekrara dönüştüğü; mekânsal bir aidiyet ya da varoluş aramadığımız, adeta sistemin içinde donup kaldığımız **liminal alanlar** olan metro durakları ve geçiş meydanları için tasarladığımız Horror Vacui pavilyonu, sistemin boşluk korkusuna zıt olarak kentin ortasında kasıtlı olarak yaratılmış, **yalıtılmış bir boşluktur**.

Tıpkı Peter Handke'nin, "Başkalarının hakkımda bilmedikleriyle geçinirim ben" sözünde olduğu gibi; insan, bu sürekli iletişim ve bilgi yığınının içinde hayatta kalabilmek için görünmez olabileceği, tanımlanmamış boşluklara ihtiyaç duyar. Pavilyon, ziyaretçiye bilinmez rotalar sunarak onun mekânın içinde ve kendi zihninde kaybolmasını sağlamayı amaçlar. Hususi olarak yaratılan bu zihinsel ve mekânsal problem, bireyin kendi zaman merkezine dönerek **sistemin dışına çıkabilmesini** hedeflemektedir.

Pavilyonun malzeme ve mekânsal kurgusu, tam da bu kavramsal altyapıyı somutlaştıran paradoksal bir eşik üzerine inşa edilir. Modern sistem boşluktan korkarken, tasarımın ana strüktürünü oluşturan Ytong bloklar, varoluşunu içindeki milyonlarca mikroskobik hava boşluğuna borçludur. Malzemenin bu hücreli yapısı, strüktüre hafiflik kazandırırken dışarıdaki bilgi ve hız bombardımanına karşı sessizliği yalıtın koruyucu bir dış çeper oluşturuyor. Ancak bu katı kütle, bütünüyle geçirimsiz bir duvar örmek yerine aralıklı ve şaşırtmalı bir dizilimle parçalı bir yapıya bürünür; böylece akustik yalıtım potansiyelini korurken iç mekâna fiziksel bir esneklik kazandırır.

Bu rijit sınırların içine adım atıldığında mekânı katı duvarlar değil, blokların arasından sızan ışık hüzmeleri ve hareketli tül perdeler tanımlamaya başlar. Yarı geçirgen yüzeylerin yarattığı bu rota dışı bulanıklık, bireyi algoritmik izlerinden koparak ona kendi kontrolünde bir **zamansızlaşma** deneyimi sunar. Nihayetinde Horror Vacui, kentliye konvansiyonel bir varış noktası vadetmez; rijit ve opak beton sınırların ardında, ışık ile kumaşın arasında sınırların eridiği bu eşik, insanın zamandan tamamen kopması değil, kendi zamanını yeniden ayarlaması içindir. Burası **enformasyonun sustuğu**, dışsal diktelerin kırıldığı ve sarmalın içindeki hızını fark eden insanın **kaybolma özgürlüğünü** yeniden kazandığı, kendi içsel ritmini kalibre ettiği yalıtılmış bir zaman durağıdır.

Referances:

- Byung-Chul Han - Şeffaflık Toplumu: Han, Byung-Chul. Şeffaflık Toplumu. Çev. Haluk Barışcan, Metis Yayınları, 2013.
- Ahmet Hamdi Tanpınar - Saatleri Ayarlama Enstitüsü: Tanpınar, Ahmet Hamdi. Saatleri Ayarlama Enstitüsü. Dergâh Yayınları, 2001.